

'Herrgårds'

Foto: Åke Truedsson

Kronärtskocka *Cynara cardunculus* L. Scolymus – Gruppen

Beskrivning: 'Herrgårds' skiljer sig markant från moderna sorter. Den blir mycket högre och är starkare förgrenad samt blommar rikligare och har mindre blomhuvuden och holkfjäll. Växten mognar under en längre tid med start i september. 'Herrgård' kan i mycket gynnsamma lägen övervintra i vårt lands södra delar. När den förökas med frön blir avkommorna mycket varierande och klyver ut i vildegenskaper.

Kronärtskockan betraktas ofta som en frösådd grönsak, men har också förökats vegetativt med sidokott. En flerårig växt har ett försprång i sin utveckling jämfört med en sådd planta. Genom sticklingsförökning är det möjligt att få nya plantor som är identiska med moderplantan. Uppförökning via sticklingar tar lång tid, men ett snabbare och mer produktivt sätt att föröka växten på är med vävnadsodling. På Elitplantstationens initiativ mikroförökas nu kronärtskockan 'Herrgårds', vilket säkrar denna ståtliga planta för framtiden.

Historia: Denna kronärtskocka hittades på en gård i Ingelstråde utanför Höganäs i Skåne. Mannen som odlade den gamla sorten med namnet 'Herrgårds' var född omkring 1910. Man kan följa odlingen på Ingelståde tillbaka till 1957. Den förökades då med sidokott, men varifrån sidokotten

hade kommit är okänt. Det innebär förmodligen att moderplantan har varit i odling längre än så.

I början av 1900-talet förekom tämligen stora odlingar av kronärtskockor i trakterna kring Malmö, Landskrona, Helsingborg och utmed Västkusten. I äldre trädgårdslitteratur kan man läsa att man odlade tre sorter. Den vanligaste och bäst avkastande var sorten 'Grön Skånsk'. Denna sort odlades i Skåne som flerårig och förökades med sidokott. Sorten bildar grågröna blomkorgar, men finns troligen inte längre kvar i odling. Anledningen till att sorten 'Herrgårds' inte omnämns i litteraturen kan betyda att den odlades i mindre omfattning eller att den var lokalt framtagen.

Man kan anta att kronärtskockan 'Herrgårds', som sedan 2014 bevaras som **Grönt kulturarv**, är en av de sorter som under början av 1900-talet odlades mer allmänt i Skåne. Ursprunget är i dagsläget okänt.

Insamlad: I Ingelståde utanför Höganäs, Skåne

Odlingsanvisning: 'Herrgårds' är härdig i zon 1 och troligtvis även t. o m zon 4. Den bör planteras i lucker, näringsrik, väl dränerande jord och vintertäckas rikligt med löv. Plantan bör planteras ungefär 10 cm djupt.

Text: Else-Marie Strese